

ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОРТІВ ЛЮПИНУ БІЛОГО І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО

Г. В. Панцирева к. с.-г. н., асистент кафедри
Вінницький національний аграрний університет

Люпин – надзвичайно важлива культура у сучасному аграрному виробництві України та світу. Прогресуюча динаміка збільшення вирощування люпину, в тому числі і білого зумовлена високою цінністю насіння і властивістю зв'язувати азот з повітря. Також дана культура має важливе агротехнічне значення. За вегетацію культура здатна накопичувати в ґрунті до 100–120 кг/га азоту в перерахунку на діючу речовину. Тому, люпин білий є добрим попередником для послідуєчих культур сівозміни. Рослини люпину білого відрізняється скоростиглістю, швидкими темпами росту, високою зерною продуктивністю. За амінокислотним складом та біологічною повноцінністю білок люпину

близький до білка сої [1]. Біологічні особливості люпину білого та наявність відповідних агрокліматичних ресурсів обумовлюють перспективу збільшення посівних площ цієї зернобобової культури в конкретних ґрунтово–кліматичних умовах України [2].

В Україні проводиться робота з селекції сортів люпину Національним науковим центром «Інституту землеробства» НААН. Поряд з підвищенням кормової і насінневої продуктивності, в напрямку збільшення є завдання стійкості до абіотичних стресів кислотності, посухо – і солестійкості, ґрунтового перезволоження та стійкості біотичних факторів – шкідників, збудників хвороб і фітоценотичного середовища [3].

Покращання адаптивних властивостей сортів досягається за рахунок якісного використання внутрішньовидового потенціалу, розширення видового складу кормових рослин, підвищення їх симбіозу з бульбочковими бактеріями.

Створені Національним науковим центром «Інституту землеробства» НААН сорти люпину рекомендовані для вирощування як в зоні Лісостепу, так і Поліссі. Асортимент люпинів становить, на сьогоднішній день, 23 сорти, зокрема 11 – білого, 7 – жовтого та 5 – вузьколистого люпину.

У Державному реєстрі сортів рослин України наявні наступні сорти люпину білого селекції ННЦ «Інститут землеробства НААН»: Борки, Володимир, Вересневий, Гарант, Туман, Серпневий, Діста, Либідь, Макарівський, Щедрий 50 та Чабанський.

За тривалістю вегетаційного періоду всі сорти люпину білого розподіляються на три групи: скоростиглі, ранньостиглі та середньостиглі. При цьому, найбільше сортів середньостиглих (5 сортів). Напрямом використання сортів люпину білого є універсальний (кормовий, харчовий) для збалансованості за амінокислотним складом білків рослинного походження в раціоні людей і тварин [4].

Перспективним є використання створених в Національному науковому центрі «Інституту землеробства» НААН сортів люпину білого Вересневий та Макарівський з покращеною зерною продуктивністю та кормовою цінністю.

Оригіатор досліджуваних сортів люпину білого дає їм таку характеристику.

Люпин білий сорт Вересневий. Заявник: Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН». Зона поширення – Лісостеп, Полісся. Сорт – стійкий до хвороб, толерантний до антракнозу (створений методом гібридизації лінії 170, яка характеризується польовою стійкістю до антракнозу із сортом Піщевой з подальшим поліпшувачим індивідуальним добром за рядом господарськоцінних

ознак і стійкістю до антракнозу). Сорт відноситься до групи середньостиглих, волого – і світлолюбивий, стійкий до весняних приморозків.

Люпин білий сорт Макарівський. Заявник: Інститут сільського господарства Полісся НААН. Зона поширення – Лісостеп, Полісся. Ураженість фузаріозом не перевищувала 2–3 %, ураження антракнозом за останні роки не виявлено. Сорт відноситься до групи ранньостиглих, стійкий до весняних приморозків, посухостійкий, стійкий до вилягання і осипання зерна, придатний до механізованого збирання [5].

Тривалість вегетаційного періоду у сортів Вересневий та Макарівський становила відповідно 116 та 108 днів. Максимальний рівень врожайності становив на ділянках сорту Вересневий – 3,61 т/га. Найменший показник врожайності – 3,23 т/га одержано на ділянках сорту Макарівський.

Порівняння господарсько-біологічних особливостей сортів люпину білого, що були виявлені під час дослідження повністю співпадають з характеристиками, що були заявлені оригінатором.

Висновки. Проведені дослідження показали, що на величину врожаю зерна люпину білого в значній мірі впливає вибір сорту. Так, максимальний показник рівня врожайності одержано на рослинах люпину білого сорту Вересневий та становив 3,61 т/га. Впровадження у виробництво нових кормових сортів люпину дозволить поповнити дефіцит рослинного білка в раціонах тварин і разом з тим підвищити родючість ґрунту, покращити його фізичний, хімічний і фітосанітарний стан.

Список літератури

1. Мазур В. А. Вплив технологічних прийомів вирощування на урожайність і якість зерна люпину білого в умовах правобережного Лісостепу / В. А. Мазур, Г. В. Панцирева // Збірник наукових праць. – ВНАУ. – 2017. – Вип. 7. (Том 1). С.27–36.
2. Біологічний азот / [В. П. Патики, С. Я. Коць, В. В. Волкогон та ін.]; За ред. В. П. Патики. – К.: Світ, 2003. – 424 с.
3. Петриченко В. Ф. Наукові основи сталого розвитку кормовиробництва / В. Ф. Петриченко // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 3. – спецвипуск. – С. 72 – 74.
4. Панцирева Г. В. Дослідження сортових ресурсів люпину білого (LUPINUS ALBUS L.) в Україні / Г. В. Панцирева // Збірник наукових праць. – ВНАУ. – 2016. – №4. – 88 с.
5. Каталог сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2015 рік (витяг). 20015. – С. 191–192.